

TTIP: Európska komisia navrhuje nový systém riešenia sporov medzi investorom a štátom.

Európska komisia zverejnila 16. septembra 2015 návrh nového právneho systému na riešenie sporov medzi investorom a štátom pre pripravovanú dohodu medzi EÚ a USA známu ako Zmluva o Transatlantickom partnerstve pre oblasť obchodu a investícií. Nové riešenie má nahradiť pôvodne navrhované súkromné arbitráže (ISDS), ktoré boli súčasťou rokovacieho mandátu Európskej komisie obdržaného od Rady Európskej únie na jar v roku 2013.

www.shutterstock.com · 273428492

Po tom, ako bola verejnosť zo strany mimovládnych organizácií informovaná o nedemokratickom charaktere ISDS a o prípadoch jeho hrubého zneužívania najmä zo strany nadnárodných spoločností, sa súkromné arbitráže stali predmetom tak ostrej kritiky, že v januári 2014 bola EK donútená pozastaviť príslušné rokovania a zorganizovať verejnú konzultáciu, ktorej výsledky boli zverejnené na jeseň minulého roku. Vzhľadom na to, že drvivá väčšina respondentov (viac ako 145 tisíc zo 150 000) ISDS jednoznačne odmietla a následne v máji 2015 vydal negatívne stanovisko Európsky hospodársky a sociálny výbor a v júli i Európsky parlament, bola Európska komisia donútená hľadať a ponúknuť iné riešenie.

Podstatou návrhu má byť zriadenie verejného súdneho systému pre oblasť investícií, ktorý sa bude skladať z prvostupňového a odvolacieho súdu (u ISDS možnosť odvolania neexistuje). Návrh sa snaží reagovať na hlavné kritiky znesené voči súkromným investičným arbitrážam a preto jeho súčasťou je najmä:

- rozsudky vynášajú vysokokvalifikovaní sudcovia menovaní verejnými orgánmi - požadovaná kvalifikácia má byť na úrovni členov stálych medzinárodných súdov ako sú napr. Medzinárodný súdny dvor alebo odvolací orgán WTO;
- presná definícia okolností za akých sa môže investor obrátiť na súd, obmedzené na presne zafinované prípady ako sú diskriminácie založené na pohlaví, rase, náboženskom presvedčení alebo štátnej príslušnosti alebo vyvlastnenie bez odškodnenia;
- potvrdenie práva štátu prijímať predpisy, normy a zákony, tým že toto právo má byť priamo zapísané v obchodných a investičných dohodách.

Prípravná administratívna procedúra nie je ešte ukončená, pretože sa ešte uskutočnia s Európskou radou a Európskym parlamentom. Po tom, ako bude text prerokovaný, bude predložený ako oficiálny európsky návrh v rámci obchodných rokovaní medzi EÚ a USA a bude tak isto použitý v ďalších obchodných rokovaníach - tých ktoré už prebiehajú, i v budúcnosti.

Paralelne s prebiehajúcimi rokovaniami o TTIP bude EK spolu s ďalšími krajinami pracovať na vytvorení Stáleho medzinárodného tribunálu pre investície. Dlhodobejším zámerom je, aby tento nový systém nahradil mechanizmy riešenia investičných sporov vo všetkých dohodách EÚ a jej členských krajín.

Návrh komisie je síce vykročením smerom, ktorým to požadovali občania a poslanci, ale v žiadnom prípade ešte nič nie je uzatvorené. Treba si počkať na konečný text a najmä na reakciu amerických negociátorov. Dá sa očakávať, že niektoré kritizované aspekty dnešného systému, presadzované veľkobiznisom, budú opatrne „zabalené“ v oficiálnom návrhu, pretože takto sa to v podobných prípadoch zvykne „štandardne“ robiť. V tomto ohľade sú veľmi užitočné utajované dokumenty, ktoré mimovládne organizácie získavajú „únikmi“ a ktoré často hovoria niečo iné ako „dokumenty určené pre verejnosť“.

A ešte dôležitejšie je oboznámiť sa s návrhom samotnej investičnej dohody o ktorej sa zatiaľ skoro vôbec nehovorilo, pretože všetka pozornosť sa sústredila na mechanizmus riešenia sporov. Napokon i ten najobjektívnejší tribunál môže rozhodnúť iba na základe platných predpisov (v tomto prípade článkov dohody). Stačí si pripomenúť návrh tzv. Multilaterálnej dohody o investíciách, ktorá sa tajne pripravovala pod pláštikom OECD, ktorá obsahovala tak absurdné pasáže v prospech investorov, že

po jej odhalení novináři v roku 1998 nebola nikdy podpísaná ani ratifikovaná.

Igor Šarmír, SPPK